
POLSKA SZKOŁA PRACY SOCJALNEJ W PROCESIE TWORZENIA

Praca Socjalna nr 2(37) 2021, s. 9–12

ISSN 0860-3480

DOI: 10.5604/01.3001.0015.9016 POLSKA SZKOŁA PRACY SOCJALNEJ W PROCESIE TWORZENIA

Data wpływu: 14.02.2022; data przyjęcia: 13.04.2022

KATARZYNA GAJEK, ZBIGNIEW GŁĄB, MARIUSZ GRANOSIK*

POLSKA SZKOŁA PRACY SOCJALNEJ: WPROWADZENIE

W dobie globalizacji pisanie o narodowych szkołach naukowych, metodycznych czy dydaktycznych, niezależnie od dyscypliny czy pola praktycznego, może być uznane za przestarzałe, konserwatywne, a może nawet wsteczne. Mimo takiego ryzyka zdecydowaliśmy podjąć trud kontynuacji rekonstrukcji polskiej szkoły pracy socjalnej, zmotywowani niezwykle bogatą tradycją, zróżnicowanymi jej przetworzeniami oraz potrzebą uświadomienia sobie, w jakim miejscu tego procesu jesteśmy.

Każde społeczeństwo (kultura) wypracowuje swoje własne rozumienie problemów społecznych i metod radzenia sobie z nimi. Mimo lokalnych zróżnicowań wynikających z odmiennych historycznych uwarunkowań, hierarchii wartości i sposobów działania, warto dostrzec *genius loci*, pewną trwałą, wynikającą z narodowej i kulturowej tożsamości, specyfikę pracy socjalnej. Istotny wpływ na taki wybór tematu miała konferencja towarzysząca jubileuszowemu XXX Zjazdowi Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej, na której podjęliśmy dyskusję o polskiej szkole pracy socjalnej. Mimo ograniczeń pandemicznych wielu reprezentantów ośrodków kształcących do pracy socjalnej pojawiło się w Łodzi, by zastanowić się, co trwale lub czasowo wyróżnia polską szkołę pracy socjalnej na tle innych szkół oraz międzynarodowej tradycji.

* Katarzyna Gajek: Uniwersytet Łódzki, Katedra Pedagogiki Społecznej i Resocjalizacji; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2610-5842>; Zbigniew Głąb: Uniwersytet Łódzki, Katedra Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2017-0915>; Mariusz Granosik: Uniwersytet Łódzki, Katedra Pedagogiki Społecznej i Resocjalizacji; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6987-031X>

Mamy pełną świadomość, że tak zarysowany obszar tematyczny może być odniesiony do preferencji określonych pól działania, szczególnych zasad deontologicznych, metod i technik pracy, sposobu kształcenia do profesji społecznych, dylematów kształtowania się pracy socjalnej jako dyskursu naukowego, praktycznego i edukacyjnego itd. Z oczywistych względów, w ograniczonych ramach *Pracy Socjalnej*, nie da się wszystkich tych wymiarów wyczerpać, ale można chociaż je zarysować. Podjąć refleksję, co trwale lub czasowo wyróżnia polską szkołę pracy socjalnej (polskie szkoły pracy socjalnej) na tle międzynarodowej tradycji pracy socjalnej, jak jest ona rozwijana w różnych ośrodkach badawczych i edukacyjnych. W efekcie podjęte zostaną następujące pola problemowe:

Proces tworzenia się polskiej szkoły pracy socjalnej

Prezentacja każdej szkoły naukowej, metodycznej czy edukacyjnej wymaga choćby ramowego teoretycznego określenia, czym ta szkoła jest, jakie warunki powinna spełniać i jaką rolę odgrywać. Przechodząc od teorii do praktyki, niezależnie, z jakiej perspektywy podejmowana jest rekonstrukcja polskiej szkoły pracy socjalnej, trzeba wziąć pod uwagę jej procesualny charakter. Zmieniają się uwarunkowania, cele, wreszcie ludzie ją współtworzący, jest zatem zawsze w procesie tworzenia, stawania się z licznymi nieciągłościami, powrotami, a nawet okresami napięć i chaosu. Niewątpliwie istotną instytucją na tej drodze jest Stowarzyszenie Szkół Pracy Socjalnej, które już ponad 30 lat (od 1991 r.) moderuje zmiany kształcenia, badań i metod pracy socjalnej. Mimo integracyjnej funkcji Stowarzyszenia różne ośrodki naukowe wypracowują swoje autorskie warianty pracy socjalnej. Polska szkoła ma więc z konieczności charakter polimorficzny, na szczęście bliżej jej do *In varietate Concordia* (jedności w różnorodności) niż jednomyślnej unifikacji.

Kontekst historyczny powstawania polskiej pracy socjalnej

Niemal stuletnia polska tradycja kształcenia do pracy socjalnej zasługuje na współczesną rekonstrukcję, która nie będzie miała jedynie historycznego charakteru, ale uwzględni również interdyscyplinarny kontekst tworzenia i przekształcania swoistej filozofii pracy socjalnej oraz jej politycznego miejsca w zmieniającym się pejzażu społecznym. Chcielibyśmy, z jednej strony,

pokazać ewolucję oraz różne ścieżki rozwojowe i odmiany kształcenia do pracy socjalnej, realizowane w różnych ośrodkach, na bazie różnych dyscyplin naukowych i pomysłów dydaktycznych.

Z drugiej jednak, chcielibyśmy pokazać również to, co łączy i stanowi o wspólnym zintegrowanym rdzeniu polskiej tradycji edukacji w polu pracy socjalnej. Ważne będą tu różnorodne uwarunkowania (historyczne, społeczne, polityczne itp.) wpływające na taki a nie inny kształt edukacji, jej przekształcenia, podziały, zerwania i trwanie. Nie można też pominąć wpływów i inspiracji rozwojem pracy socjalnej w innych krajach. Trudno w tym aspekcie nie docenić oddziaływania amerykańskich czy niemieckich prekursorów pracy socjalnej (Adams, Richmond, Salomon).

Polskie i adoptowane podejścia teoretyczne i metodyczne

Polska szkoła pracy socjalnej to z pewnością oryginalne modele badania i działania. Zapoczątkowane ponad sto lat temu m.in. w ramach pracy społecznej, ale ewoluujące na przestrzeni lat. Warto uchwycić istotę tego, co tożsame, charakterystyczne dla rozwoju podejść, koncepcji, metod w polu pracy socjalnej w Polsce. Chcielibyśmy podjąć rozważania nad tym, jak kształtował się metodyczny i metodologiczny aspekt pracy socjalnej na przestrzeni lat, również w perspektywie porównawczej z innymi podejściami wypracowanymi w innych krajach lub ogólnymi trendami, zarówno europejskimi, jak i globalnymi.

Polska tradycja wobec wyzwań współczesności

Nawet najsilniejsza i najmocniej ugruntowana tradycja musi mierzyć się ze zmiennością świata i społecznych uwarunkowań podejmowanej aktywności. Nie inaczej jest z polską szkołą pracy socjalnej, która musi zderzać się ze współczesnymi wyzwaniami: procesami globalizacji, neoliberalizacji, populizmu, upolitycznienia działania społecznego, przeszkodami systemowymi czy wyzwaniami emancypacyjnymi pracy socjalnej. Dynamiczna i zmieniająca się rzeczywistość społeczna wymaga ponadto nowych, rewitalizujących i krytycznych interpretacji dorobku klasyków, którzy stworzyli podwaliny polskiej szkoły pracy socjalnej.

Być może skromność jest istotą pracy socjalnej jako profesji, choćby w ujęciu Fritza Schützego (1992), taką też mamy nadzieję, że przedstawiona

na łamach tego numeru *Pracy Socjalnej* dyskusja wokół wcześniej wymienionych zagadnień zainteresuje teoretyków, badaczy, nauczycieli i praktyków. Naświetlona w tym tomie tematyka wydaje się też ważna dla tych, którzy chcą podjąć namysł nad rozwojem polskiej pracy socjalnej w Polsce, choćby z okazji niedawno obchodzonego jubileuszu 30-lecia Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej czy zbliżającej się 100. rocznicy akademickiego kształcenia do pracy socjalnej w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

Schütze, F. (1992). Sozialarbeit als „bescheidene” Profession. W: B. Dewe, W. Ferchhoff, F.-O. Radtke (red.), *Erziehen als Profession*. Wiesbaden: Springer.